

Poliittisen historian laitos
Turun Yliopisto
Julkaisu C:5

J. K. PAASIKIVI
NÄKEMYKSIÄ VALTIOMIEHESTÄ
HÄNEN KIRJASTONSA VALOSSA

J. K. PAASIKIVEN
KIRJALLISTA TUOTANTOA

MARTTI JULKUNEN
ANNELI KANKAANRINTA

Poliittisen historian laitos
Turun Yliopisto
Julkaisuja C:5

J. K. PAASIKIVI
NÄKEMYKSIÄ VALTIOMIEHESTÄ
HÄNEN KIRJASTONSA VALOSSA

MARTTI JULKUNEN

J. K. PAASIKIVEN
KIRJALLISTA TUOTANTOA

ANNELI KANKAANRINTA

Tämän julkaisun painamiseen on saatu
avustusta Kansallis-Osake-Pankilta

Sisällysluettelo

J. K. PAASIKIVI. NÄKEMYKSIÄ VALTIOMEHESTÄ HANEN KIRJASTONSA VALOSSA	5
Fil.lis. Martti Julkunen	
J. K. PAASIKIVEN KIRJALLISTA TUOTANTOA	15
Fil.kand. Anneli Kankaanrinta	

J. K. PAASIKIVI
NÄKEMYKSIÄ VALTIOMIEHESTÄ HÄNEN
KIRJASTONSA VALOSSA

Martti Julkunen

Juho Kusti Paasikiven elämänkaari oli tunnetusti pitkä. Hänen työnsä ja toimintansa vuosikymmenet ulottuivat 1800-luvun lopulta pitkälle toisen maailmansodan jälkeiseen kauteen. Bismarckin ja Aleksanteri III:n ajasta alkaen hänen oli — aktiivisena osallistujana — sopeuduttava ja mukauduttava aina kylmän sodan vaiheen kansainvälisen politiikan kenttään asti.

Turun Yliopiston kirjastoon on talletettu — testamentin määräyksen mukaisesti — Paasikiven yksityiskirjasto. Se käsittää yli 6 000 nidettä. Tämä kirjasto on omalla tavallaan mittapuu paitsi itse miehestä ja hänen tehtävistään myös maailman suuresta muuttumisesta hänen elämänsä aikana.

Kokonaisuutena kirjasto valottaa erästä keskeistä piirrettä Paasikiven maailmankuvasta. Se oli selvästi Eurooppa-keskeinen, tai hiukan täsmentäen, Manner-Eurooppa-keskeinen. Paasikiven nuoruusvuodet olivat aikaa, jolloin Euroopan rooli oli määräävänä. Myöhemmin hänen henkilökohtainen työpanoksensa suuntautui Suomen ulkomaankaupan ja -politiikan käytännöllisiin ongelmiin, jolloin painopiste edelleen säilyi omalla mantereella.

Talouden ja politiikan alat olivat Paasikiven työskaloja. Osittain ne olivat myöskin hänen harrastuksiaan, joihin kuului myös historia. Eräässä elämänsä vaiheessa hän oli vähällä jopa ohjautua viimeksi mainitun tieteenalan tutkijaksi. Pääosiltaan Paasikiven kirjasto on juuri näiden harrastusten, mutta nimenomaan työn ilmentymä.

Paasikiven kirjasto osoittaa tiivistä taloustieteen, oman ammattialan kirjallisuuden seuraamista 1890-luvulta lähtien. Yleisesti ottaen kirjaston tämän osan koostumus seuraa maailmankuvan ja suomalaisen näkökulman yleistä muuttumista. Aluksi Paasikivelle olivat läheisiä saksalaiset, osittain myös ranskalaiset taloustieteen teokset. Myös ruotsalaiset esitykset olivat huomion kohteena.

Ensimmäisen maailmansodan jälkeen tulevat esiin englantilaiset tutkimukset. Tällöinhän Suomen ulkomaankauppa joutui hakemaan uusia markkinoita ja vähitellen Englannista tuli tärkein vientimaa. Suuren maailmanpulan yhteydessä 1930-luvun vaihteessa Paasikivi alkoi seurata myös amerikkalaista kirjallisuutta. Myös Neuvostoliiton uusi taloussystemi on kirjastossa edustettuna. Tämän jälkeen taloustieteen ja talouselämän osuus vähenee sitä mukaa, kun Paasikivi siirtyi valtiollisen elämän palvelukseen.

Suomen historiassa Paasikivi pureutui nimenomaan kansallisen kehityksemme omaleimaisiin piirteisiin. Näistä ilmiöistä näkyy Paasikiven kirjastossa erityisesti kansallinen herääminen, suomalaisuusliike sekä suomalaisen puolueen jakaantuminen kahteen leiriin, toisiaan vastaan taisteleviksi nuor- ja vanhasuomalaisiksi. Tässä kohden Paasikiven kirjasto alkaa koskettaa myös hänen omaa uraansa. Snellman ja Yrjö-Koskinen olivat Paasikiven johtotähtiä siinä kehityksessä, joka sortokausina vei hänet vanhasuomalaisten ns. myöntyväisyyslinjalle. Kirjaston valossa näyttää siltä, että Paasikivi jo tällöin perehtyi varsin perusteellisesti Suomen ja Venäjän välisten kriisien ongelmiin. Noina kansallisen jakaantumisen vuosina hän sai ilmeisesti kokea asenteidensa takia monia piikinpittoja. Siksi tuon ajan poliittinen varjo varmaan jäi vaikuttamaan vielä myöhemminkin Paasikiven elämään, niin hänen viimeisen suuren valtiomieskautensa politiikkaan kuin myös hänen henkiseen minäänsä koko loppuelämän aikana. Niinpä 1930-luvulla, kun Suomessa kiisteltiin jostain sortokauden

ilmiöstä, Paasikivi tarttui kynään ja Uuden Suomen palstoilla korosti, että ns. sortokauden historia on yhä kirjoittamatta. Tätä aukkoa hän täytti myöhemmin itse.

Sortokaudesta lähtee liikkeelle Paasikiven mielenkiinto Venäjän asioihin. Tällöin hän matkoillaan joutui tutustumaan myös omakohtaisesti Venäjän oloihin ja venäjän kielen taito auttoi häntä perehtymään venäläiseen kirjallisuuteen. Uudelleen Paasikiven kiinnostus Venäjään — tässä vaiheessa siis Neuvostoliittoon — näyttää hänen kirjastonsa valossa heränneen 1920-luvun lopulla. Aluksi Paasikivi selvästikin oli ammattimiehenä kiinnostunut maan talouden uudelleen organisoinnista uuden valtiojärjestelmän mukaiseksi. Paasikiveä ilmeisesti vei näihin talousongelmiin myös ajatus idänkaupan kehittämistä. Kuitenkin Paasikiven tarkastelutavassa oli tässä vaiheessa mukana myös ideologinen konservatiivi. Eräissä Paasikiven puoluejohtajakauden puheissa 1930-luvun puolimajssa tulee näkyviin poliittinen antagonismi niin bolševismia kuin muitakin keskitettyjä valtiojärjestelmiä kohtaan.

Tässä vaiheessa alkaa Paasikiven tavassa tarkastella Neuvostoliittoa tulla esiin yhä enemmän aktiivinen kansainvälisen politiikan seuraaja. Diplomaatti astuu kuvaan. Tämähän näkyy myös hänen kirjastonsa yleisessä koostumuksessa. Kansainvälinen politiikka ja osittain historia syrjäyttävät taloustiedettä käsittelevän kirjallisuuden systemaattisen seuraamisen.

Mielenkiintoista on, että kansainvälisen politiikan osalta sota ja strategia pysyvät kirjastossa vain vähäpätöisessä asemassa. Paasikivi kuului ikäpolveen, joka ei joutunut omakohtaisesti tekemisiin armeijan kanssa, ei edes asevelvollisena. Paasikiven mielenkiinto oli nimenomaan kriisien ratkaisemisessa, siellä missä diplomaatin ja valtiomiehen rooli näyttäytyy keskeisenä — siis oikeastaan aseellisen selvittelyn vaihtoehtona. Tavallaan tämä oli looginen seuraus Paasikiven oman

ajattelutavan kehittymisestä, jonka alkupisteenä on myöntöväisyyspolitiikka.

Myös kansainvälinen oikeus tuli Paasikiven lukukiinnostuksen kohteeksi, mikä selvästikin liittyi kansainvälisen politiikan seuraajan ja ammattidiplomaatin rooliin, tietojen hankintaan sitä varten. Paasikiven oma diplomaattiura myös alkoi juuri tässä vaiheessa.

Tarkasteltaessa kirjaston kansainvälisen politiikan ja historian teoksia havaitsee erittäin selvästi Paasikiven näkemyksen suurten persoonallisuuksien keskeisestä merkityksestä historian kulussa. Sellaiset hahmot kuin esim. Bismarck, Talleyrand ja Cavour 1800-luvulta sekä Lloyd George, Poincaré ja Churchill 1900-luvulta tulevat korostetusti esiin kirjavalikoimassa ja Paasikiven reunahuomautuksissa. Mm. Raymond Poincarén yhdeksänosaiset muistelmat on tarkasti luettu. Idän puolelta löytyy Neuvostoliiton suurten johtajien Leninin ja Stalinin elämäkertoja, mutta myös näiden suurmiesten henkilökohtaisia puhekokoelmia sekä kootut teokset. Ja esim. Leo Trotskin "Mitt liv"-teoksesta on alleviivattu kaikki Suomea koskeva.

Tämä suurmiesten merkityksen korostus on osoitus Paasikiven henkilökohtaisesta realismista. Olosuhteet olivat hänelle lähtökohta, fakta, jonka perusteella valtiomiehet tekevät todelliset ratkaisut. Niinpä Churchillin ensimmäistä maailmansotaa käsittelevän teoksen kansilehdellä on Paasikiven huomautus "kohtalon käsi" ja viittaus sivulle, josta ko. termi löytyy. Ilmeisesti Paasikivi ei voinut lainkaan hyväksyä tätä sanontaa, koska hän jatkossa on alleviivannut ne "reaaliset" tekijät, jotka johtivat Saksan häviöön I maailmansodassa, mistä teemasta oli kysymys.

Suurmiesten roolin merkitystä Paasikiven ajatusmaailmassa osoittanee myös se, että hän on erittäin perusteellisesti tutustunut Machiavellin "Ruhtinas"-teokseen. Machiavellin johtajominaisuuksien kategorioista Paasikivi, kuten hänen reuna-

huomautuksensa osoittavat, on löytänyt rinnastuksia useisiin suurmiehiin, kuten Kustaa II Adolffiin, Napoleoniin ja Hitleriin. Viimeksi mainitun nimi on merkitty mm. sille kohdalle, jossa Machiavelli puhuu kansan mielipiteen häilyväisyydestä, minkä takia johtajan on — valtansa säilyttääkseen — väkivalloin pakotettava kansa uskomaan asian oikeutukseen.

Edellä mainitut sivumerkinnot olivat tyypillisiä Paasikivelle. Hän oli osallistuva lukija. Lukemattomat ovat hänen erilaiset reunahuomautuksensa. Lyhenteet, pikakirjoitus sekä omat "salakielimerkinnot" lienevät suureksi osaksi mahdottomia selvittää. Todettakoon, että näitä Paasikiven merkintöjä on kuitenkin valokuvattu tutkimusta varten. Jos ne voidaan edes likipitään ymmärtää, saa Paasikivi-kuva paljon lisäväriä. Tavallisella kirjoituksella tehdyt huomiot ja osa pikakirjoituksesta on luonnollisesti jokaisen tarkasteltavissa Paasikiven kirjastossa.

Paasikiven lukemistapa paljastaa vaikuttavalla tavalla, että hän piti perusteellista asioihin perehtymistä julkiseen toimintaan osallistumisen välttämättömänä edellytyksenä. Pelkkä kokemus ja sen kautta saatu tieto ei riittänyt. Lisäksi oli itse haettava valaistusta mahdollisimman monimuotoisesta ja laajasta aineistosta.

Tietysti tässä osallistuvassa lukemistavassa oli paljon itseilitystäkin. Joutuihan Paasikivi urallaan, sen huippuvaiheessa, usein varsin vaikeisiin ratkaisuihin, jotka sortokauden piikkien tavoin herättivät negatiivista vastakaikua suomalaisessa poliittisessa ilmapiirissä. Tästä itsetilityksestä on osoituksena II maailmansotaa, Paasikiven uraa ja asenteiden murrosvaihetta käsittelevien kirjojen suuri määrä hänen kirjastossaan. Myös muissa teoksissa hänen omien huomautustensa painopiste on tällöin juuri II maailmansodan ajassa. Esim. Isaac Deutscherin Stalin-elämäkerrassa on alleviivattuna kohta, jossa Deutscher toteaa Stalinin v. 1939 ryhtyneen sotaan Suomea vastaan sotilaallisista syistä. Tätähän Paasikivi pyrki korostamaan jo syksyllä 1939. Vastaavasti mielenkiintoinen esimerkki Paasikiven

halusta löytää varmuus noudattamalleen linjalle sekä osoitus myös hänen realismistaan löytyy jo edellä mainitusta Churchillin I maailmansodan loppuvaihetta käsittelevästä teoksesta. Churchill lainaa eräässä kohdassa Neuvostoliiton radiota, joka aikanaan oli todennut, ettei Brest—Litovskin rauha ollut vapaa sopimus, vaan aseiden voimalla luotu, joka venäläisten hampaita kiristellen oli hyväksyttävä. Paasikivi huomauttaa, että suomalaisten on suhtauduttava samoin Moskovan rauhaan.

Milloin sitten Paasikivi ehti tyydyttämään rajatonta lukuhaluaan ja -tarvettaan? Erilaisista merkinnöistä päätellen todella aktiivisesti osallistuen luettujen politiikan, kansainvälisten suhteiden, historian ja taloustieteen teosten määrä on erittäin suuri. Lisäksi tulee vielä esim. kaunokirjallisuus. Sekään ei jäänyt työteliään Paasikiven lukuharrastusten ulkopuolelle. Myös kaunokirjallisuus antoi mahdollisuuden tutustua vieraisiin kansoihin, niiden ajattelutapaan ja "sieluun". Lisäksi halu päästä lähelle "tavallisen" kansalaisen ajatusmaailmaa sekä toisaalta inhimillinen tarve rehevöittää omaa elämää huumorin pumpulilla olivat taustalla. Paasikiven yhteys kaunokirjallisuuteen lienee määriteltävissä jonnekin välttämättömyyden ja virkistykseen rajamaille. Vastaus edellä esitettyyn kysymykseen lienee Paasikiven suuressa omaksumiskyvyssä. Lukuhetkinä olivat tiettävästi vuorokauden viimeiset ja seuraavan alkavan päivän ensimmäiset tunnit.

Paasikiven kirjastoon liittyy läheisesti hänen omien muistelmiensa kirjoittaminen. Monista alleviivauksista ja reunahuomautuksista näkyy valmistautuminen tähän tehtävään. Lisäksi presidentti Paasikiven omaan valtiomiehen rooliin liittyi — siltä näyttää — halu kirjoittaa koko Suomen poliittinen historia tällä vuosisadalla. Tietynlainen ärsyke tuntuu olleen Mannerheimin ensimmäisten muistelmien ilmestyminen. Omistuskirjoituksessaan Paasikivelle Mannerheim toteaa: "Täällä minun muistiinpanoni. Jännityksellä jään odottamaan Sinun". Paasikiven aihevalinnan järjestys muistelmien kirjoittamisessa

on mielenkiintoinen. Ensiksi tulivat esiin vuodet 1939—41. Ilmeisesti hän tunsi tuon vaiheen "linjansa" muovautumiskaudeksi. Toisaalta tässä alkaa myös Paasikiven oman lopullisen valtiomiesroolin hahmottuminen. "Toimintani Moskovassa ja Suomessa 1939—41" on nimenomaan tilittäytyvää muistelmatyyppeä. Teos osoittaa samalla Paasikiven halua ja kykyä muuttua ja muuttaa. Hän perustelee siinä näkemyksensä valtiomiehen roolista. Tämän on olemassaolevien tosiasioiden pohjalta tehtävä tilannearvio antamatta aikaisemman ajattelutavan tai ennakkoluulojen vaikuttaa. Sen jälkeen on tehtävä johtopäätös toimintasuunnan valinnasta.

Seuraava muistelmien osa käsitteli sortokausia. Paasikivi itse kirjoitti sortokauden historian, josta hän oli puhunut 1930-luvulla. Tämä teos on luonteeltaan täysin erilainen kuin edellä mainittu ensimmäinen muistelmakirja. Siitä puuttuu itsetilitys ja ns. jälkiviisaus. Se on oikeastaan tieteellinen tutkimus ja seuraa Paasikiven lukuharrastusten erittely- ja perehtymislinjaa. Jatkossa Paasikivi olisi käsitellyt itsenäistymisvaihetta. Tiettävästi hän teki sitä varten jo perustyötä ja suoritti aineiston keräilyä. Teos ei ehtinyt koskaan valmiiksi.

Jotain kirjallisesti ja poliittisesti hyvin mielenkiintoista on odottamassa julkisuuteen tuloa. Paasikiven laajat muistiinpanot vuosilta 1944—1956 ovat tiettävästi valikoimana, painokuntoon saatettuna odottamassa niille määrättyä julkaisuhetkeä, joka ei enää ole kaukana. Silloin saamme varmasti luettavaksi jotain värikästä ja jännittävää Suomen sodan jälkeisestä politiikasta. Samalla presidentti Paasikiven persoonallisuus, josta ei varsinkaan kyseessä olevana kautena puuttunut väriä, saa uutta ilmeikkyyttä ja elävyyttä. Innokkaimmat odotelijat voinevat yrittää raottaa salaisuuden verhoa tutustumalla Paasikiven viimeisten vuosien kannanottoihin hänen oman kirjastonsa kirjojen lehdillä.

J. K. PAASIKIVEN KIRJALLISTA TUOTANTOA

Anneli Kankaarinta

ESIPUHE

Seuraava bibliografia käsittää J. K. Paasikiven kirjallisen tuotannon lukuunottamatta hänen sanomalehdistössä julkaistuja kirjoituksiaan. Niiden luetteloimiseen ei ole tämän työn puitteissa voitu ryhtyä. Aikakauslehdet sen sijaan on pyritty huomioimaan. Paasikiven valtiopäiväpuheet ja erinäiset lyhyet painetut tervehdykset eivät myöskään sisälly luetteloon. Teoksia, joiden tarkastajana J. K. Paasikivi on ollut, ei ole otettu mukaan.

Lopuksi lausun parhaimmat kiitokseni kirjastoamanuenssi Hilikka Aaltoselle monista saamistani arvokkaista neuvoista. Samoin kiitän työtä varten saamastani taloudellisesta tuesta Karl Erik Henrikssonin muistorahastoa.

1896

Rikollisuudesta ja siihen vaikuttavista seikoista. 1—2.
— Valvoja 1896, s. 9—33, 110—134, 202.

1898

Schulze — Delitzschiläisistä kansanpankeista.
— Valvoja 1898, s. 450—465.

1899

Jaakko Forsman. † [Kirj.] J. K. P.
— Valvoja 1899, s. 556—561.

Samling af författningar rörande Finlands sjöfart och tull-
väsende, med anmärkningar och sakregister utgifven af
Ossian Karsten. [Arvostelu.] [Kirj.] J. K. P.
— Valvoja 1899, s. 775—776.

Suomen yleiset perustuslait. [J. K. Paasikivi on kirjoittanut esi-
puheen ja varustanut tekstin muistutuksin.] Kuopio 1899.
VIII, 102 s., ilm. Helsinki, Otava. (Otavan asetuskokoel-
ma, 1).

1900

Suomen yleiset perustuslait. [J. K. Paasikivi on kirjoittanut
esipuheen ja varustanut tekstin muistutuksin.] Kuopio
1900. XII, 126 s. Helsinki. Otava.

Venäjän asutuspolitiikki. (Esitelmä, pidetty Kansantaloudellisessa yhdistyksessä huhtikuussa 1900.) Kuopio 1900. 26 s. Helsinki, Otava. (Kansantaloudellisen yhdistyksen esitelmää, 3:10.)

1901

Kyydinpito ja kestikievarilaitos Suomen lain mukaan. 1. Helsinki 1901. (4) 80 s.

Lagen om andelsvärksamhet.

— Pellervo (svensk upplaga) 1901, s. 193—197.

Lainkäytön kehittymisestä veronkanto- ja finanssikontrolliasioissa vanhemman ruotsalais-suomalaisen oikeuden mukaan. Kompetenssikysymys. Yliopistollinen väitöskirja. Helsinki 1901. VII (1) 240 s.

Osuustoimintalaki.

— Pellervo 1901, s. 201—205.

1902

Hufvudpunkterna i Lagen om andelsvärksamhet. Helsingfors 1902. (4) 35 s. Sällskapet Pellervo. (Pellervo-bibliotek, 9.)

Hvarför har fyllnadslån införts i Pellervos mönsterstadgar för andelsmejerier?

— Pellervo (svensk upplaga) 1902, s. 348—349.

Miksi täytelaina on otettu Pellervon mallisääntöihin osuusmeijereitä varten?

— Pellervo 1902, s. 79—81.

Osuustoimintalain pääkohdat. Helsinki 1902. (4) 36 s. Pellervo-seura. (Pellervon kirjasto, 10)

1903

Kyytilaitoksia koskevan lainsäädännön uudistamisesta. 1—3.

[Kirj.] J. K. P.

— Lakimies 1903, s. 122—137, 207—225.

Meyer, Georg: Das parlamentarische Wahlrecht. [Arvostelu.]

[Kirj.] J. K. P.

— Lakimies 1903, s. 25—31.

Onko osuuskunta velvollinen maksamaan kunnallisveroa?

— Pellervo 1903, s. 2—6.

Är andelslag skyldigt att erlägga kommunalskatt?

— Pellervo (svensk upplaga) 1903, s. 2—6.

1904

Kestikievarin oikeus mallasjuomien anniskelemiseen. [Kirj.]

J. K. P.

— Lakimies 1904, s. 94—97, 148.

1905

Maalaiskuntain kansakoululaitoksen edistämisestä. (Esitelmä, pidetty Kansantaloudellisen yhdistyksen kokouksessa loka-kuussa 1904.) — Kansantaloudellisen yhdistyksen asettaman komitean lausunto. Komitean puolesta: J. K. Paasikivi.

— Maalaiskuntain kansakoululaitoksen edistämisestä. Julkaissut Kansantaloudellinen yhdistys. Helsinki 1905. S. 1—42. Otava.

Statens mejerilån.

— Pellervo (svensk upplaga) 1905, s. 239—242.

Talas, Onni: Kotipaikka-oikeus Suomen lain mukaan. (Yliopistollinen väitösk.) (Kirjoitus sisältää pääkohdat virallisen vastaväittäjän t:ri J. K. Paasikiven lainopilliselle tiedekunnalle antamasta lausunnosta.)
— Lakimies 1905, s. 130—139.

Valtion meijerilainat.
— Pellervo 1905, s. 228—231.

Väittelyä. Virkamiehistömme virkakuntoisuudesta. 1. [Kirj.] J. K. P.
— Lakimies 1905, s. 55—62.

Ylimääräisistä virkamiehistä ja virkamiehistömme asiantunte-
muksesta. [Kirj.] J. K. P.
— Lakimies 1905, s. 139—148.

1906

Eduskunnan uudistus.
— Nykyinen valtiollinen asema. Valtioneuvos J. R. Danielsonin alustus Suomenmielisten kansalaiskokouksessa Viipurissa 19 p. marrask. 1905. & Eduskunnan uudistus. Tohtori Paasikiven esitelmä Suomalaisen puolueen kokouksessa Viipurissa marraskuun 19 päivänä 1905. Viipuri 1906. S. 9—14. (Suomalaisen puolueen Viipurissa julkaisuja.)

Kunnallinen äänioikeus. Porvoo 1906. 27 (1) s. WS.

1907

Sosialismi ja pienviljelijät.
— Aika 1907, s. 171—175.

Sosialistien viljelyspakko. Helsinki 1907. 31 s. (Suomalaisen puolueen naisvaliokunnan kirjasia, [12].)

Uusi valtiopäiväjärjestys.
— Kansanvalistus-seuran kalenteri (täydellinen laitos) 27:2 (1907), s. 23—31.
— Kansanvalistus-seuran kalenteri (suppeampi laitos) 27:2 (1907), s. 23—31.

Verojen kehittyminen ja merkitys valtion taloudessa.
— Oma maa. 1. Porvoo 1907. S. 330—338. WS.

1908

Kyytilaitos.
— Oma maa. 2. Porvoo 1908. S. 297—303. WS.

Suomalaisen puolueen kanta maalais-asioissa. (... esitelmä Suomalaisen puolueen kokouksessa 4. 5. 1908.) Julkaissut Suomalaisen puolueen kanslia, Helsinki. Hämeenlinna 1908. 16 s. (Suomalaisen puolueen lehtisiä, 9.)
Sama + loppulause ilmestynyt julkaisussa: Suomalaisen puolueen kokous 4. 5. 1908. Hämeenlinna 1908. S. 19—34. Helsinki, Kansa. (Päivänkysymyksiä, 15.)

1909

Osuustoimintalain pääkohdat. 2., tark. pain. Helsinki 1909. 40 s. Pellervo-seura. (Pellervon kirjasto, 10.)

1910

Lang, J. N.: Finlands sjörätt. Föreläsningar. 2. Utgifna efter författarens död (av J. K. Paasikivi.) Helsingfors 1910. (6) 232 s.

1911

Suomen valtion 10-talarin palkintolaina.
— Aika 1911, s. 289—302.

1912

Uudistuksia valtion kassaliikkeen alalla Ruotsissa.
— Lakimies 1912, s. 15—26.

1913

Äsken päättyneet valtiopäivät.
— Kauppalehti 1913, s. 307—309.

1914

Lausunto . . . siitä, mitä oikeusohjeita on sovellettava eri aikoi-
na torpista sekä mäkitupa- ja huvila-alueista tehtyihin so-
pimuksiin. [Kirj.] August Nybergh, J. K. Paasikivi & Filip
Grönvall.
— Tampereen kaupungin valtuustolle 1914, n:o 167, s.
10—19.

Ruotsin valtionkonkurssi v. 1812.
— Historiallinen aikakauskirja 1914, s. 11—24.

1916

Vuoden 1840 valtiolaina. Lisiä Suomen valtiovelan historiaan.
— Till professorn Robert Hermanson vid fyllda 70 år
2. 2. 1916. — Professori Robert Hermansonille 70 vuo-
tiaalle. Helsingfors 1916. S. 79—110. Juridiska student-
fakultetens förlag.

1917

Från tiden mellan den gamla och nya folkrepresentationen.
— Från brytningstider. Minnen och erfarenheter. 2. Borgå
1917. S. 3—29, muotokuva. Helsingfors, S. & Co.

1918

Mietteitä nykyhetken suuresta kysymyksestä. 4.
— Uusi Suomi. 2: 1—4. Helsinki 1918. S. 27—32.

Senaatin varapuheenjohtajan J. K. Paasikiven lausunto halli-
tusmuotokysymyksestä. 1.
— Uusi Suomi. 5: 1—2. Helsinki 1918. S. 3—8.

Vanhan ja uuden eduskunnan väliajalta.
— Murrosajoilta. Muistoja ja kokemuksia. 2. Porvoo 1918.
S. 317—342, muotokuva. WS.

1920

Kyytilaitos.
— Oma maa. 1. 2., uud. pain. Porvoo 1920. S. 735—742.
WS.

Verojen kehittyminen ja merkitys valtion taloudessa.
— Oma maa. 1. 2., uud. pain. Porvoo 1920. S. 874—
889. WS.

1921

Die Währungsfrage.
— Deutsch-finnische Brücke 1921, s. 145—148.
— Finland. Eine Sammlung von Aufsätzen. Heraus-
gegeben von Otto Stünzner. Frankfurt am Main [1921].
S. 33—38. (Schriften des Frankfurter Messamis, 4.)

1923

- Pankkisetelin historiaa Ruotsi—Suomessa.
— Historiallinen aikakauskirja 1923, s. 136—168.

1924

- Itsenäisen Suomen valtiovelka.
— Oma maa. 5. 2., uud. pain. Porvoo 1924. S. 215—230. WS.
- Taloudellinen asema. Esitelmä... Kansantaloudellisen yhdistyksen kokouksessa maalisk. 13 p. 1924.
— Yhteiskuntataloudellinen aikakauskirja 1924, s. 103—124.
- Valtion vararikko.
— Valtiotieteiden käsikirja. 4. Helsinki 1924. S. 406—409. Tietosanakirja.
- Valtionvelka.
— Valtiotieteiden käsikirja. 4. Helsinki 1924. S. 409—423. Tietosanakirja.
- Verotuksen vaikutus maan talouteen... Esitelmä Kansallisen kokoomuspuolueen kokouksessa 2. 3. [19]24. Helsinki 1924. 12 s. Eripainos Iltalehdestä.

1925

- Eräitä ilmiöitä valtiollisessa elämässämme. Helsinki 1925. 57 s. Kustannusosakeyhtiö Kirja.
Sama ilmestynyt julkaisussa: Kansallisen kokoomuspuolueen puoluekokouksessa Vaasassa 7—8. 11. 1925 pidetyt puheet ja esitelmät. Helsinki 1925. S. 7—23. Ylipainos Uudesta Suomesta.

1926

- De ekonomiska verkningarna av en hög beskattning. Inledningsföredrag. Det nordiske nationaløkonomiske Møde 1926. København [1926]. 26 s.
- Katsaus maamme taloudellisiin oloihin vuonna 1925. Esitelmä... Kansantaloudellisen yhdistyksen kokouksessa joulukuun 29. p. 1925.
— Yhteiskuntataloudellinen aikakauskirja 1926, s. 1—13.

1927

- De ekonomiska verkningarna av en hög beskattning. Inledningsföredrag.
— Förhandlingerne ved det nordiske nationaløkonomiske Møde i København den 6.—8. september 1926. København 1927. S. 11—36, diskussion s. 74—75. Beretning s. 9—10.
- Korkean verotuksen taloudelliset vaikutukset. Esitelmä... Kansantaloudellisen yhdistyksen kokouksessa helmikuun 24 päivänä 1927. (Kirjoituksen alkuosa pidettiin esitelmänä Pohjoismaiden kansantaloudellisessa kokouksessa Kööpenhaminassa 6. 9. 1926.)
— Yhteiskuntataloudellinen aikakauskirja 1927, s. 19—53.
- Till frågan om de ekonomiska verkningarna av en hög beskattning. (Tillägg till föredraget vid det nordiska nationaløkonomiska mötet i Köpenhamn 6. 9. 1926.) Helsinki 1927. 15 s. Kustannusosakeyhtiö Kirja.

- Valtiollisten oikeuksien myöntäminen naisille.
— Suomen nainen 1927, s. 78—79.

1928

- Banking in Finland.
— The Banker 1928, n:o 33, s. 81—85.

Eri elinkeinoryhmäin etujen yhteisyys. Vanhoja mutta nykyisin pahasti poljettuja totuuksia.
— Kauppias 1928, s. 99—100.

Itsenäisen Suomen valtiovelka.
— Oma maa. 5. 2., uud., muuttam. pain. Porvoo 1928. S. 215—230. WS.

Itsenäisyytemme aamunkoitteessa. Muistelma.
— Etelä-Häme 1918—1928. Vapautumisen muisto. Hämeenlinna 1928. S. 13—16. Karisto.

1929

Esipuhe teokseen: Cassel, Gustav: Sosialismi vai edistys. Ruotsinkielestä suom. J. H. Kurkilahti. Helsinki 1929. S. V—IX. Kustannusosakeyhtiö Kirja.

Politiikka ja taloudellinen elämä. ... esitelmä Kansallisen kokoomuspuolueen puoluekokouksessa Helsingissä 21. 4. 1929. [Helsinki 1929]. 14 s. (Kansallisen kokoomuspuolueen julkaisuja, 3.)

Ulkomainen velka ja kotimainen pääomanmuodostus.
— Taloudellisia päivänkysymyksiä. Esitelmät pidetyt Keskuskauppakamarin, Viipurin kauppakamarin ja Suomen puunjalostusteollisuuden keskusliiton järjestämällä taloudellisilla valistuspäivillä Viipurissa 23.—24. 11. 1929. Viipuri 1929. S. 7—17. (Suomen puunjalostusteollisuuden keskusliiton julkaisuja.)

1930

Beskrifning, demokrati, parlamentarism. Föredrag... vid Finlands femte handels- och industridagar i Tammerfors den 3 oktober 1930. Auktoriserad översättning. Helsingfors 1930. 38 s.

"Hänen Hirmuisuutensa" Lars Gabriel von Haartman.
— Suomen historia radiossa. 2. Helsinki 1930. S. 72—82. Otava. (Historian aitta, 3.)

Liikemiehen merkitys yhteiskunnassa. ... esitelmä. (Keskuskauppakamarin ja Suomen puunjalostusteollisuuden keskusliiton esitelmätilaisuudessa.)
— Kauppias 1930, s. 125—129.

Suomen rahalaitos Venäjän vallan aikana.
— Suomen historia radiossa. 2. Helsinki 1930. S. 192—202. Otava. (Historian aitta, 3.)

Verotus, demokratia, parlamentarismi. Helsinki 1930. 39 s. Kustannusosakeyhtiö Kirja.
2. pain. Helsinki 1930. Kustannusosakeyhtiö Kirja.

1931

Niilo Kärki. Muistosanoja.
— Kansantaloudellinen aikakauskirja 1931, s. 1—3.

Suomi ja Englannin vastavuoroisuuskanta kauppavaihdossa. — Finland and the British idea of reciprocity in trade.
— Suomen ulkomaankauppa 1931, s. 589—590, muotokuva.

Taloudellinen asema. ... esitelmä.
— Kansallisen kokoomuspuolueen yleinen puoluekokous... Tampereella ja Kangasalla 24.—25. 5. 1931. Tampere 1931. S. 17—27, muotokuva. (Pohjois-Hämeen kansallisliiton julkaisuja.) Ylipainos Aamulehdestä.

Verotus, demokratia, parlamentarismi. Esitelmä... Suomen V kaupp- ja teollisuuspäivillä Tampereella lokakuun 3 p:nä 1930.
— Pöytäkirja Suomen V kaupp- ja teollisuuspäiviltä Tampereella lokakuun 3 ja 4 p:nä 1930. — Protokoll fört vid Finlands V handels- och industridag i Tammerfors den 3 och 4 oktober 1930. Liite 1. Tampere 1931. S. 95—116.

1932

- "Hänen Hirmuisuutensa" Lars Gabriel von Haartman.
— Isänmaan historia suomalaisten tiedemiesten esittämä-
nä. Historian ystävien liiton toimittama. 2. Helsinki
1932. S. 72—82, 1. kuval. Otava.
- Suomen rahalaitos Venäjän vallan aikana.
— Isänmaan historia suomalaisten tiedemiesten esittämä-
nä. Historian ystävien liiton toimittama. 2. Helsinki
1932. S. 192—202. Otava.

1933

- Politiikka ja talous. Esitelmä, pidetty kaupp- ja teollisuuspäi-
villä Oulussa lokak. 6. p:nä 1933. Porvoo 1933. 40 s. Por-
voo & Helsinki, WS.
Sama + loppulause ilmestynyt julkaisussa: Pöytäkirja
Suomen VI kaupp- ja teollisuuspäiviltä Oulussa lokakuun
6 ja 7 p:nä 1933. — Protokoll fört vid Finlands VI han-
dels- och industridag i Uleåborg den 6 och 7 oktober 1933.
Liite 1. Oulu 1933. 25 s.

1934

- Demokratia vai diktatuuri? Mitä Kansallisen kokoomuspuo-
luen periaatteet sisältävät? Esitelmä, pidetty Kansallisen
kokoomuspuolueen kokouksissa 25. 10. [19]34 Tampe-
reella ja 28. 10. [19]34 Viipurissa. Helsinki 1934. 39 s.
- Free confidential co-operation between economic circles in
Finland and England should be further developed. — Va-
paaehtoista luottamuksellista yhteistyötä Suomen ja Eng-
lannin talouspiirien kesken on syytä yhä tehostaa.
— Suomen ulkomaankauppa 1934, s. 772—774, kuv.

- Handelsbalansens gestaltning spelar numera en mycket större
roll än förut.
— Suomen ulkomaankauppa 1934, s. 243—244, muoto-
kuva.
- [Radiopuhe vuoden 1934 ensimmäisellä viikolla, jota vietet-
tiin keskinäisen ymmärtämyksen ja sovinnollisuuden edis-
tämiseksi. 1. 1. 1934]
— Kootuin voimin tulevaisuuteen. [Kirj.] P. E. Svinhuf-
vud, Lauri Ingman, J. K. Paasikivi... Helsinki 1934.
S. 10—16, muotokuva. Otava.

1935

- Ajankohtaisia kysymyksiä. Esitelmä, pidetty Kansallisen ko-
koomuspuolueen keskusliiton kokouksessa Helsingissä 28.
4. 1935. Helsinki 1935. 30 (1) s.
- Valtio ja talouselämä. Helsinki 1935. 49 s.
Sisältää: Valtio ja talouselämä. Esitelmä, pidetty Kansalli-
sen kokoomuspuolueen kokouksessa Porissa 30. 12. 1934.
S. 5—35. — Valtiollinen ja taloudellinen vapaus. Puhe Hel-
singin kansallisseuran syysjuhlassa 16. 12. 1934. S. 37—49.
- Yhteiskunnallisia näkökohtia. Esitelmä, pidetty Kansallisen ko-
koomuspuolueen puoluekokouksessa Helsingissä 16. 11.
[19]35. Helsinki 1935. 23 (1) s.

1936

- Finlands ekonomiska utveckling under självständighetstiden.
Föredrag vid Finlandsveckan i Stockholm.
— Svensk export 1936, s. 101—105, muotokuva.
- De fria ekonomiska krafterna utgöra den bästa garantin för
en gynnsam utveckling av handelsrelationerna mellan Fin-
land och Sverige.
— Suomen ulkomaankauppa 1936, s. 186—187, kuv.

Henkivakuutuksen taloudellinen ja sosialinen merkitys?

— Kolme kysymystä henkivakuutuksesta. [Kirj.] O. W. Louhivuori, J. K. Paasikivi & Gösta Becker. (Salaman asiameskunnan 25-vuotisjuhlassa Helsingissä Vanhasa ylioppilastalossa 14. 3. 1936 pidetyt puheet ja esitelmät.) Helsinki 1936. S. 9—16. [Keskinäinen henkivakuutusyhtiö Salama.]

Kokoomuspuolueen valtiolliset periaatteet. Puhe, pidetty Kansallisen kokoomuspuolueen juhlassa Helsingissä 8 päivänä maaliskuuta 1936. Helsinki 1936. 23 (1) s.

Mikä on Kansallisen kokoomuspuolueen tie? Esitelmä, pidetty Kansallisen kokoomuspuolueen kokouksessa Turussa 26. 1. [19]36. Helsinki 1936. 23 (1) s.

Raha ja luottolaitokset.

— Suomen kulttuurihistoria. 4. Jyväskylä 1936. S. 211—225. Jyväskylä & Helsinki, Gummerus.

Suomen taloudellinen kehitys itsenäisyyden aikana.

— Suomen liikemies-yhdistys. Vuosikirja 1936. Esitelmä. S. 35—44.

Talo on korjattava, ei revittävä. Puhe, pidetty Kansallisen kokoomuspuolueen kokouksessa Lahdessa 21. 5. 1936. Helsinki 1936. 23 s.

Ulkomaankaupan laajentuminen.

— Suomen ulkomaankauppa 1936, s. 603.

Vapaus. Puhe, pidetty Kansallisen kokoomuspuolueen juhlassa Lapualla 21. 6. 1936. Helsinki 1936. 23 s.

1937

Utvecklingen i Finland under de senaste årtiondena.

— Nordisk tidskrift för vetenskap, konst och industri. Ny serie. 1937, s. 18—25.

1940

[Account of trips to the Kremlin.]

— Life 1940, maaliskuu 4, s. 10—11, muotokuva.

Kansallis-Osake-Pankin merkkipäivänä.

— Talouselämä 1940, s. 21.

Торговля и совместная работа способствуют хороших политических отношений.

— Финский торговый журнал 1940, n:o 6, s. 5, muotokuva.

1943

Pohjolan yhteistoiminta. — Nordisk samverkan.

— Talouselämä 1943, s. 290—292, kuv.

1946

Itsenäisyyspäivänä.

— Suomen kuvalehti 1946, n:o 49, s. 5.

1948

[Puhe yleisessä laulu- ja soittojuhlassa stadionilla 19. 6. 1948]

— Työväen musiikkilehti 1948, s. 86—87.

1950

Tasavallan presidentin puhe. Pidetty Uuden Kalevalan sata-vuotisjuhlassa 28. 2. 1949.

— Kalevalaseuran vuosikirja 30 (1950), 228—231, muotokuva.

1951

- [Puhe presidentti Paasikiven rintakuvan paljastustilaisuudessa Hämmäläis-osakunnassa 1. 10. 1951.]
— Hälläpyörä 1951, n:o 4, s. 19—20, 34.
- [Puhe ylioppilaiden lähetystölle itsenäisyyspäivänä 1951.]
— Ylioppilaslehti 1951, n:o 40, s. 3.

1953

- [Puhe Etelä-Pohjanmaan maanviljelysseuran 90-vuotisjuhlassa ja Etelä-Pohjanmaan maanviljelysseuran maatalousnäyttelyn avajaisissa 3. 7. 1953.]
— Etelä-Pohjanmaan maanviljelysseuran vuosikirja 91 (1953), s. 73—74.
- Republikens president ... utfärdade fredagen, den 6 mars följande deklARATION med anledning av generalissimus Stalins fränfalle.
— Kontakt 1953, n:o 2—3, s. 5.

- Речь президента Паасикиви в память генералиссимуса И. В. Сталина.
— Финский торговый журнал 1953, n:o 23, s. 5, muotokuva.

1954

- Henkiset arvot — kansojen elämän ehto. (Yleisten laulu- ja soittojuhlien avajaisissa 19. 6. 1948.)
— Suomalaisia puheita. Koonnut Tauno Karilas. Porvoo 1954. S. 196—198. Porvoo & Helsinki, WS.
- Kohti valoisampaa tulevaisuutta. (Messuhallissa itsenäisyyspäivänä 1944.)
— Suomalaisia puheita. Koonnut Tauno Karilas. Porvoo 1954. S. 499—503. Porvoo & Helsinki, WS.

- Republikens presidents tal vid Helsingfors hovrätts invigning.
— Tidskrift, utg. av Juridiska föreningen i Finland 1954, s. 1.

- Suomen Punaisen Ristin päivänä. (Yleisradiossa 2. 11. 1947.)
— Suomalaisia puheita. Koonnut Tauno Karilas. Porvoo 1954. S. 240—241. Porvoo & Helsinki, WS.

- Tasavallan presidentin ... puhe Helsingin hovioikeuden vihkiäisjuhlassa.
— Lakimies 1954, s. 1—2.

- Yksimielisyydessä kansamme voima. (Yleisradiossa 1. 1. 1951.)
— Suomalaisia puheita. Koonnut Tauno Karilas, Porvoo 1954. S. 504—507. Porvoo & Helsinki, WS.

1955

- [Puhe Turun yliopiston juhlassa 3. 6. 1955.]
— Turun yliopiston juhla ja promootiot keväällä 1955. Julkaisutyön on suorittanut Kerttu Tanner ... Turku 1956. S. 22—25, kuv.

1956

- Paasikiven linja. 1. Juho Kusti Paasikiven puheita vuosilta 1944—1956. 2. Juho Kusti Paasikiven puheita ja esitelmää vuosilta 1923—1942. Porvoo 1956. 214, 264 s. Porvoo & Helsinki, WS.

- Tasavallan presidentin ... puhe lainopillisen tiedekunnan tohtorien vihkiäisissä joulukuun 14 päivänä 1955.
— Lakimies 1956, s. 199—201.

1957

Paasikiven muistelmia sortovuosilta. 1—2. Porvoo 1957. VIII, 255 s., 1 muotokuva., VIII, 218 s. Porvoo & Helsinki, WS.

1958

Линия Паасикиви. Статьи и речи Юхо Кусты Паасикиви 1944—1956 гг. (Paasikiven linja. Juho Kusti Paasikiven puheita vuosilta 1944—1956.) Перевод с финского Е. И. Самокрасова и М. Н. Стрельцова. Москва 1958. 313 (2) s., 1 muotokuva. Издательство иностранной литературы.

President J. K. Paasikivis minnen. [1]. 1939—1940. Originalets titel: Toimintani Moskovassa. Till svenska av Ragnar Numelin. Helsingfors 1958. 213 (1) s., 6 kuval. S. & Co.
Sama. Helsingfors 1958. Stockholm, Bonnier.
5. tusendet. Helsingfors 1958. S. & Co.

Toimintani Moskovassa ja Suomessa 1939—41. 1. Talvisota. 2. Välirauhan aika. Porvoo 1958. (8) 217, (6) 221 s. Porvoo & Helsinki, WS.
2. pain. Porvoo 1958. Porvoo & Helsinki, WS.

1959

Ote Tasavallan presidentti Paasikiven puheesta toisen presidenttikauden päättyessä 1. 3. 1956.
— Ulkopoliittisia lausuntoja ja asiakirjoja 1956—58. 2. Helsinki 1959. S. 10—11. (Ulkoasiainministeriön julkaisuja.)

Ote Tasavallan presidentti Paasikiven radiopuheesta uuden vuoden päivänä 1956.

— Ulkopoliittisia lausuntoja ja asiakirjoja 1956—1958. 1. Helsinki 1959. S. 9—10. (Ulkoasiainministeriön julkaisuja.)

President J. K. Paasikivis minnen. [1]. 1939—1940. Originalets titel: Toimintani Moskovassa. Till svenska av Ragnar Numelin. 6. tusendet. Helsingfors 1959. 213 (1) s., 6 kuval. S. & Co.

President J. K. Paasikivis minnen. 2. Mellankrigstiden — som sändebud i Moskva. (1940—41). Originalets titel: Toimintani Moskovassa, 2. Till svenska av Ragnar Numelin. Helsingfors 1959. 256 (1) s., 4 kuval. S. & Co.
Sama. Helsingfors 1959. Stockholm, Bonnier.

Toimintani Moskovassa ja Suomessa 1939—41. 1. Talvisota. 2. Välirauhan aika. 3. pain. Porvoo 1959. (8) 217, (6) 221 s. Porvoo & Helsinki, WS.

1960

J. K. Paasikivis linje under ofärdsåren 1898—1914. Originalets titel: Paasikiven muistelmia sortovuosilta. 1—2. Till svenska av Ragnar Numelin. Helsingfors 1960. 212 (1) s., 6 kuval. S. & Co.
Sama. Helsingfors 1960. Stockholm, Bonnier.

1962

Konventin lauluseura. [Kirj.] Juho. (Runo on ilmestynyt 1889 Hämeenlinnan lyseon teinikunnan "Joci Baccalauraeus — Pilan maisteri" lehdessä.)
— Teinikaskut. Koululaishuumoria kautta aikojen. [Koonnut] Reima T. A. Luoto. Toimituskunta: Jaakko Toivio... Helsinki 1962. S. 9—10. [Tampere], Lehmus.

Paasikiven linja. 1. Puheita vuosilta 1944—1956. 2. Puheita ja esitelmiä vuosilta 1923—1942. (2. pain.) Porvoo 1962. 214, 264 s. Porvoo & Helsinki, WS.

1964

Juho Kusti Paasikivi. [Puheita.] Levysivut OTPLP-17, OTPLP-18, OTPLP-19 ja OTPLP-20. Toim.: Eero Saarenheimo. Lukija: Sakari Puurunen. Helsinki 1964. 15 (1) s. [Otava.] (Suomen presidentit puhuvat.)

Kohti valoisampaa tulevaisuutta. (Messuhallissa itsenäisyyspäivänä 1944.)
— Suomalaisia puheita. Koonnut Tauno Karilas. Toim. Urho Vapaavuori. 2., uus. pain. Porvoo 1964. S. 374—378. Porvoo & Helsinki, WS.

Suomen Punaisen Ristin päivänä. (Yleisradiossa 2. 11. 1947.)
— Suomalaisia puheita. Koonnut Tauno Karilas. Toim. Urho Vapaavuori. 2., uus. pain. Porvoo 1964. S. 15—16. Porvoo & Helsinki, WS.

Yksimielisyydessä kansamme voima. (Yleisradiossa 1. 1. 1951.)
— Suomalaisia puheita. Koonnut Tauno Karilas. Toim. Urho Vapaavuori. 2., uus. pain. Porvoo 1964. S. 379—382. Porvoo & Helsinki, WS.

1965

[Katkelmia teoksista: Paasikiven muistelmia sortovuosilta. 1., Toimintani Moskovassa ja Suomessa 1939—41. 1—2, Paasikiven linja. 1.]
— Suomen sana. 15. Porvoo 1965. S. 370—399. WS.

1966

Meine Moskauer Mission 1939—41. Herausgegeben und eingeleitet von Gösta von Uexküll. Aus dem Finnischen übersetzt von Helmut Henning. Die Original-Ausgabe: Toimintani Moskovassa ja Suomessa 1939—41. Die Karten zeichnete Johannes Fankhänel. Printed in Germany [1966]. 422 (1) s., 4 kuval., 2 karttal. Hamburg, Holsten—Verlag.

Paasikiven linja. Puheita vuosilta 1944—1956. Taskukirjalaitos 1962 ilmestyneen teoksen "Paasikiven linja 1—2" ensimmäisestä osasta. Porvoo 1966. 246 (1) s. Porvoo & Helsinki, WS. (Taskutieto, 4.)

1967

Juho Kusti Paasikivi. [Puheita.] Levysivut OTPLP-17, OTPLP-18, OTPLP-19 ja OTPLP120. Lukija: Sakari Puurunen.
— Suomen presidentit puhuvat. Toim. Eero Saarenheimo. 2. pain. Helsinki 1967. S. 95—110. Otava.

1970

J. K. Paasikiven puhe itsenäisyyspäivänä 1944.
— Suomen historian dokumentteja. Toim.: Mikko Juva, Vilho Niitemaa & Päiviö Tommila. 2. Keuruu 1970. S. 437—441. Helsinki, Otava.

Presidentti Paasikiven puhe radiossa 22. 9. 1955.
— Suomen historian dokumentteja. Toim.: Mikko Juva, Vilho Niitemaa & Päiviö Tommila. 2. Keuruu 1970. S. 463—465. Helsinki, Otava.

Sarjassa aikaisemmin ilmestynyt:

SUOMI JA MUUTTAVA EUROOPPA

toim. Martti Julkunen

SUOMI TIEDOTTAA

Suomen ulkomaisen tiedotustoiminnan ongelmia

toim. O. Lähteenmäki

SUOMALAISET JA DIPLOMAATTIURA (1918—1968)

toim. Juhani Paasivirta ja Juhani Mylly

SUOMI JA KANSAINVALISET JÄRJESTÖT

toim. Juhani Mylly